

"Sluit U aan bij het Drebbel-Genootschap"

'een saluut aan Dr. H.A. Naber'

Over Cornelis Drebbel (1572 Alkmaar-1633 Londen) is al heel wat geschreven. In positieve en heel veel in negatieve zin. Er zijn uitgesproken bewonderaars geweest van Drebbel's doen en laten; er zijn vele kritikasters geweest. Uiteindelijk is Drebbel in de marge van de geschiedenis blijven hangen en wordt hij -ten onrechte- ingedeeld bij de kunstenaars en charlatans.

Een van de personen, die gevochten heeft voor eerherstel van Drebbel was Dr. H.A. Naber. Hij heeft een groot deel van zijn leven gewijd aan eerherstel voor de nagedachtenis van Drebbel en voortdurend de nadruk gelegd op het belang van Drebbel voor de wetenschappelijke ontwikkelingen in zijn tijd en ver daarna. Hij heeft daarbij ook de veroordeling van Drebbel door de Koninklijke Akademie van Wetenschappen aangevallen, die in 1853 Drebbel 'te licht' hebben bevonden:

" Het zou te ver leiden om ons minder gunstig oordeel over Drebbel met bewijzen te staven; maar hij is oneindig verre achter te stellen bij zijne tijdgenoten Galilei en Kepler"¹.

Naber raakte gefascineerd door Drebbel, toen hij 'in de jaren 1894-1897 te Londen was, werkende voor de invoering van een toestel, dat vroeger zekere onvolkomenheden vertoonde, maar waarvan het beginsel mij gezond had geleken en dat ik mij dus gezet had om te verbeteren'.

De zaken die door zijn toestel gemeten moesten worden vertoonden onverklaarbare afwijkingen, die, naar Naber vermoedde, met luchtdrukverschillen te maken hadden. Zodoende kwam hij terecht bij de barometer en de thermometer. Tijdens zijn speurtocht in het British Museum, naar informatie over de thermo- en de barometer kwam hij in aanraking met het werk van Drebbel over de Eeuwig-durende Beweging; het perpetuum mobile.

Op dinsdag 25 juni 1901 promoveert Henri Adrien Naber tot Doctor in de Wis- en Natuurkunde aan de Universiteit van Amsterdam. Zijn proefschrift heeft als titel:

De Stereometer. Stelling IV luidt als volgt:

"Cornelis Drebbel was (150 jaar voor Scheele en Priestley) volkomen vertrouwd met de zuurstofbereiding in het groot. Hij kende hare rol bij de ademhaling en de quantitative samstelling der lucht".

Dr. Naber verdiept zich steeds meer in de bezigheden en publikaties van Drebbel en begint pogingen te doen om Drebbel eerherstel te bezorgen. Hij spoort de redenen en bronnen voor de verwerping van Drebbel door de officiële wetenschap op en draagt bewijzen aan, die Drebbel's verdiensten in een ander daglicht stellen. Naber publiceert regelmatig over Drebbel. In 1904 verblijft Naber kennelijk in Zierikzee. Hij publiceert dan een uitvoerig artikel in het blad Oud-Holland, 4de aflevering, XXIIe Jaargang.

In dit artikel doet Dr. Naber een klemmende oproep voor eerherstel voor het genie Cornelis Drebbel en gaat hij in op alle misverstanden, die geleid hebben tot de onderwaardering en verguizing, die Drebbel ten deel zijn gevallen. Een populaire versie van dit artikel wordt door Dr. Naber in 1905 tot een boekje omgewerkt. Dit boekje wordt uitgegeven door de Maatschappij voor goede en goedkope lectuur te Amsterdam' in de reeks Wereldbibliotheek.

De titel is " De Ster van 1572"; de ster verwijst naar de komeet Cassiopeia, die toen, een jaar voor het beleg van Alkmaar door de Spanjaarden, aan Alkmaars' hemel verscheen en als een

¹Koninklijke Akademie van Wetenschappen, 1853 I,pag. 64, sqq

teken werd beschouwd. Dr. Naber raakte zo gefascineerd door zijn onderwerp, dat hij -helaas- alle wetenschappelijke zorgvuldigheid uit het oog verloor. Hij schreef allerlei belangrijke wetenschappelijke vondsten aan Drebbel toe, maar kon die toeschrijving niet met harde feiten onderbouwen.

* Prof. Dr. F.M. Jaeger

Dr. Naber's boekje en de daarin verwoordde stellingen over de vondsten en het wetenschappelijk belang van Drebbel, worden dan ook meedogenloos onderuit-gehaald door Prof. Dr. F.M. Jaeger in zijn in 1922 verschenen boek: 'Cornelis Drebbel en zijne Tijdgenooten'.

Jaeger veegt op pagina 7 de vloer aan met werkwijze van Naber en op pagina 8 stelt hij 'nu een zuiver beeld te willen schetsen' aan de hand van nieuw en bestaand materiaal. Hij zegt letterlijk ' dat beeld wijkt echter, zooals blijken zal, van dat, hetwelk door den heer Naber gegeven is, in vele opzichten scherp af; maar toch meen ik, dat het tenslotte eene juistere en scherpere omlijning van Drebbel's waren geestelijken habitus biedt, dan deze op grond van Naber's voorstelling van den man, als van een in elk opzicht miskend uitvindingsgenie, ooit verkregen zou kunnen worden'.

In het boekje van Jaeger worden Naber en Drebbel finaal tot de grond toe afgemaakt en het wordt besloten met de volgende vernietigende uithaal naar Drebbel:

"Op hem zijn de woorden van toepassing,die Bacon in 1607 in beschouwingen omtrent de beoefenaren der *magia naturalis* van zijne dagen,en omtrent hunne werken neerschreef : "*licetea (opera) fere hujusmodi (sunt),ut ad admirationem et novita detem,non ad fructum et utilitatem accomodata sint... Itaque visum est (mihi),haec omnia vel oblivioni devovenda esse,vel popularibus studiis permittenda,dum veri Scientiarum filii alio cursum dirigant.*"² Inderdaad : de ware zonen der wetenschap hebben ten alle tijden een andere weg gevolgd,dan Drebbel gedaan is.

Op hem zijn de woorden van toepassing,die Bacon in 1607 in zijne beschouwingen omtrent de beoefenaren v/d *wonderen der natuur* van zijne dagen,en omtrent hunne werken neerschreef :

"Ofschoon die (werken) meestal van dien aard zijn,dat ze ingesteld zijn om bewonderd te worden en voor de nieuwheid, hebben ze echter geen opbrengst of nut.Derhalve schijnt het mij toe dat al deze (werken) ofwel prijsgegeven moeten worden aan de vergetelheid ofwel moeten worden overgelaten aan de belangstelling van het volk (aan volksstudie),zolang de ware zonen der Wetenschap hun koers op iets anders richten."

Wetenschappers, die zich met Francis Bacon hebben beziggehouden, hebben de in de vijftiger jaren, de relatie Bacon en Drebbel gelegd. Met name in Nova Atlantis, een boek van Bacon, dat rond 1620 wordt gepubliceerd, wordt door Bacon gewezen op het belang van 'het doen van systematische proeven en het het delen van ervaringen tussen wetenschappers, teneinde 'produkten' te kunnen maken, die het leven van de mensheid kunnen verbeteren. De apparaten, die Drebbel maakt, sluiten direct bij deze gedachten aan. Dat Drebbel en Francis Bacon elkaar goed gekend hebben, blijkt wel uit de dagboeken van Constantijn Huygens:

Het boekje van Jaeger heeft tot gevolg dat Dr. Naber, met hernieuwde hevigheid, strijdt voor het eerherstel van Drebbel.

Dr.H.A. Naber, *Leeraar Natuurkunde 5 R.H.B.S.*, woont in het najaar van 1924 aan Gouw 14 te Hoorn. Daar, in Hoorn en niet in Alkmaar, is dan ook het secretariaat van het "Drebbel-Genootschap' gevestigd.

² *Vertaling: Floris Stehouwer*

Het Drebbel-Genootschap stelt zich een aantal doelen, zoals u hieronder kunt lezen in het 'vluchtschrift', dat in september 1924 wordt opgesteld:

AANGEBODEN DOOR HET DREBBEL-GENOOTSCHAP

SECRETARIAAT: GOUW 14, HOORN

(SEPTEMBER 1924)

Het Drebbel-Genootschap stelt zich ten doel, alle proeven van onzen destijds (op de manier van EINSTEIN!) beroemden CORNELIS JACOBSZ. DREBBEL (Alkmaar 1672—Londen 1633) op minstens even groote schaal te herhalen; het dagboek van CONSTANTYN HUYGENS Sr., voor zoover het DREBBEL betreft, vertaald binnen leders bereik te brengen; het handschrift van DREBBEL's kleinzoon, te Cambridge bewaard maar aan niemand voldoende bekend, te doen fotografeeren (f 150) en, voorloopig in excerpt, uit te geven; gegevens te verzamelen en op te sporen; te ontzenuwen de gewone aantijgingen aan het adres van zijn werk en zijn persoon; te doen zien dat hij was een evenknie van CHRISTIAAN HUYGENS (aan de uitgave van wiens werken de Hollandische Maatschappij van Wetenschappen te Haarlem zooveel arbeid ten koste legde) en een persoonlijkheid als LEO TOLSTOI; te bevorderen dat de KONINKLIJKE AKADEMIE VAN WETENSCHAPPEN TE AMSTERDAM haar ongunstig oordeel van Ao. 1853 geheel herroep; te doen postvatten de overtuiging dat DREBBEL is de man van den Thermometer, het Perpetuum Mobile, de weervoorspelling, den teleskoop, de zuurstof, de gaswetten en de wereld van het Kleine (het mikroskoop); te zorgen dat, in den zomer van 1925, tot nut en stichting van alle schrijvers over „de duikboot in den loop der eeuwen”, en tot hernieuwde verbazing van Koning, houding en London's burgertj, Hollanders, in Hollandsche duikboot de Theems afvaren van Westster tot Greenwich! Precies als 305 jaren geleden!

Naber besluit zijn oproep met volgende opmerkingen:

" Mocht het ons gelukken hiervan iets te verwezenlijken, dan kunnen feestelijkheden zoals ik U beschreef, achterwege blijven; het kan in alle stilte gaan; maar ik meen U toch te mogen oproepen om een blijk van sympathie te zenden aan ons secretariaat. Gij ontvangt dan gratis wat wij van onzen voorraad drukwerkjes kunnen missen; gij zult daaruit zien dat wij voorstaan een volkomen rechtvaardige en nationale zaak; en dat wij in deze finantieel benarde tijden geen overmatige bijdragen verwachten. Uwe sympathie en medewerking is ons liever dan wat gij misschien kunt afzonderen. Zend die eventueele bijdragen echter niet aan mij, maar aan den Heer W. Brinck, firmant van de firma Schotter de Vries te Hoorn; de Heer Brinck verklaarde zich bereid voorloopig als penningmeester op te treden, en wel op uitnodiging van onzen tijdelijken Voorzitter, den heer N.H. Bruins, Directeur der Normaallessen te Hoorn. Dus goed begrepen? Brieven aan mij; gelden aan den heer W. Brinck, Koepoortsweg, Hoorn".

n.b. de Burgemeester van Alkmaar steunt dit initiatief met Fl. 2,50...

Ook via de Nieuwe Hoornsche Courant van 17 en 19 februari 1924 doet Dr. Naber van zich spreken. Voor het dispuutgezelschap 'de Eenhoorn' te Hoorn verdedigt Dr. Naber de volgende stelling:

Theorie: Practijk = Einstein:Drebbel

SLUIT U AAN BIJ HET DREBBEL-GENOOTSCHAP!

En dan moet de eerste zorg van het *Drebbel-Genootschap* zijn, dat een rijke Engelsche Lord ons niet vóór is, en dat nog dezen zomer te Londen, in de Theems, de tocht van Drebbel wordt herhaald in een *Hollandsche duikboot* en door een *Hollandschen stuurman* en twaalf *Hollandsche roeiers!*

Tevens kondigt Dr. Naber dan zijn duikbootplan aan. Om te bewijzen, dat Drebbel's duikboot werkelijk heeft gevaren, is hij van plan een soortgelijke boot te construeren; wat kleiner dan de duikboot van Drebbel, die door circa 12 roeiers werd voortbewogen. De boot van Naber zal door 3 roeiers onderwater worden voortgestuwd en Dr. Naber zoekt naar sponsors om het benodigde bedrag van Fl. 500,- bij elkaar te brengen. In het volgende naschrift bij het artikel in de Nieuwe Hoornsche Courant, wordt dit duikbootplan onder de aandacht gebracht, evenals 'de postwissel van de burgemeester van Alkmaar'.

Die duikboot heeft daadwerkelijk in de haven van Hoorn gevaren, zoals op het volgende overdrukje uit 'Het Leven' blijkt:

Dat Dr. Naber en zijn Drebbel-Genootschap ook nationaal weerklank vonden blijkt wel het feit dat hij in 1925 een voordracht over Drebbel houdt voor de radio. Deze voordracht wordt onder de titel 'De Hollandsche Archimedes' in de Hollandsche Revue van 24 april 1925 als overdruk door het Drebbel-Genootschap gedistribueerd. Dr. Naber eindigt zijn artikel met de volgende hartstochtelijke woorden: '*Ik dan eisch, na 300 jaar, in navolging van, en in naam van Constantijn Huygens, Heer van Zuylichem, voor Cornelis Jacobsz. Drebbel, uit Alkmaar, voor den Hollandschen Archimedes,..... een Eereplaats op te midden van de allergrootste genieen die zijn voortgebracht of nog zullen worden voortgebracht door Het Land van Rembrandt!*'

Het laatste geschrift van Dr. Naber, dat ik in handen heb kunnen krijgen is gedateerd Soestdijk, 29 juni 1943. Het betreft een waarschijnlijk door de auteur zelf getypte 'Open Brief aan de Akademie van Wetenschappen, Trippenhuys, Amsterdam. Door middel van deze Open Brief brengt Dr. Naber een aantal, naar zijn mening nieuwe feiten betreffende Drebbel onder de aandacht van de Akademie. Hij begint zijn brief met een verwijzing naar de papiernood - het was midden in de Tweede Wereldoorlog-, die hem ertoe dwong om enige paragrafen weg te laten.

Wij geven Dr. Naber, een groot en enthousiast Drebbelaar, nu het laatste woord:

"Verbijstering en jalousie, vrees voor toovenarij en zwarte kunst, en vooral de laatstgenoemde proeven, waren de oorzaak dat tegenstanders' Drebbel als satyrs of furien te lijf gingen. Terwijl een eerste duellist als Tycho Brahe, en een ongemakkelijk man als de zwartgallige Kepler, geheel werden gespaard, kreeg, tegenover Drebbel de laster vrij spel. Daarbij vergat men geheel dat zijn leven en werken stonden in het teeken van niet-weerstaan. Ofschoon een fors zwemmer, ruiter en van goede statuur, versmaadde hij de verdediging door degen, vuist of tong. Hij was iemand als Leo Nikolajewitsch Tolstoi!

Bergen, Hubert van Onna (versie 3, 1992)

Betuig uw instemming met het streven van het Drebbel Genootschap.

Het geldt het e e r h e r s t e l van een uiterst m e r k w a a r d i g landgenoot!^

Instemming betuigen kost u niets en verplicht u tot niets, maar geeft ons den nodigen moreelen steun.

Eerst na vorming van een volledig bestuur zal het bedrag der contributie definitief worden vastgesteld.

Van de gelden, ingekomen voor de duikboot, zal binnen. kort rekening en verantwoording worden gedaan aan de gevers.

Gouw 14, Hoorn.

Dr. H. A. NABER.

Naschrift:

Jaeger maakt, volgens de schrijver van dit artikel, dezelfde fout als Naber; gebrek aan objectiviteit ten aanzien van het onderwerp van studie. Waar Naber te ver doorslaat in zijn bewondering voor Drebbel, daar voert Jaeger Drebbel ten tonele als een idioot en oplichter, die in de sektor obscure alchemisten van zijn tijd thuishoort. In latere publikaties van een Nederlandse (Tierie) en Engelse (Harris) schrijver, wordt gelukkig genuanceerder over Drebbel ge-oordeeld en komt Drebbel er een stuk positiever vanaf.

Bron: Artikel 'De Hollandsche Archimedes' door Dr. H.A. Naber; overdruk uit de Hollandsche Revue van 24 april 1925, aangeboden door het Drebbel-Genootschap.

N.B. Als iemand (in Hoorn?) nog aanvullende informatie kan aandragen over de activiteiten van Dr. Naber en de leden en activiteiten van het Drebbel-Genootschap, dan stelt de auteur van dit artikel dat zeer op prijs.(tel 02208-18155)

Collectie Stilstaand beeld (foto, negatief, dia, kaarten) foto-L393 [Eerste radio-uitzending van een concert dat dr. H.A. Naber gaf op zijn toverfluit, 28 november 1924; s.n.], 1924?

Datering	1924?
Onderwerp	P.: Personen NABER, Henri Adrien
Titel	[Eerste radio-uitzending van een concert dat dr. H.A. Naber gaf op zijn toverfluit, 28 november 1924
Auteur	s.n.].
Plaats van uitgave	Amsterdam
Jaar van uitgave	1924 [?].
Uitgever	Vereenigde Fotobureaux
Uiterlijke vorm	1 groepsafb.
Inhoud	V.l.n.r. : Henri Adrien Naber, de heer Suermondt, secretaris "Luistervinken Comité, de heer W. Vogt, omroeper, Suermondt jr., Frans de Leur en de heer White, ingeneur van de NSF (= Nederlandse Seinstellingenfabriek). Henri Adrien Naber (Zwolle 1867 - Soest 1944) o.a. bedenker van de sirene als muziekinstrument, was van 1905 tot 1932 leraar wis-, natuur-, werktuigkunde en cosmografie aan de Rijks Hogere Burgerschool te Hoorn.
Techniek	foto, glanzend, op karton
Formaat	ca. 17x23 cm.
Annotaties	Afkomstig uit archief Rijks Hogere Burgerschool te Hoorn (?). Verso: 'Radio N.S.F. Hilversum 28 nov. 1924.' Gepubliceerd in: 100 jaar in Hoorn 1868-1968. - Hoorn, 1968. - p. 55. Nieuwe Hoornsche Courant van 1 december 1924.